

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ALYTAUS PATAISOS NAMUS IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS

2021-12-06 Nr. 4D-2021/1-1209
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas, pareiškėjas) skundą, kuriame skundžiamasi dėl Alytaus pataisos namų (toliau tekste ir citatose vadinama – Alytaus PN arba APN) ir Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama ir – Kalėjų departamentas arba KD) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu Pareiškėjo kreipimusi nagrinėjimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodyta:

2.1. 2021-06-16 kreipėsi su skundu į Alytaus PN administraciją dėl pareigūnų veiksmų sveriant maistą, tačiau gautas atsakymas jo netenkina;

2.2. 2021-06-15 kreipėsi su skundu į Alytaus PN administraciją dėl pareigūnų veiksmų kratos metu, nes buvo išmėtyti visi daiktai, dokumentai, muiluota kempinė numesta ant maisto produktų. Po kratos atlikimo 2021-06-15 pasikvietė pareigūnę ir paprašė, kad vaizdo registratoriumi užfiksuoatą kratą atlikusių pareigūnų padarytą netvarką, kartu įteikė prašymą išsaugoti vaizdo medžiagą. 2021-07-20 gavo atsakymą, kad vaizdo medžiaga yra išsaugota ir prašymas yra iš dalies tenkintinas. Pareiškėjui neaišku, ką reiškia teiginys, kad jo prašymas iš dalies tenkintinas, nes tą pačią dieną jis įteikė ir skundą dėl kratos atlikimo ir prašymą išsaugoti vaizdo įrašą;

2.3. 2021-07-30 kreipėsi su skundu į Kalėjų departamentą dėl Alytaus PN atsakymų į jo skundus ir pareigūnų veiksmų. Pareiškėjas 2021-09-02 gavo atsakymą, kad skundas nepagrįstas, pareigūnai veikė rūpestingai.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti jo Skundo aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2021 m. rugsėjo 30 d. raštu Nr. 4D-2021/1-1209/3D-2290 kreipėsi į Alytaus PN administraciją, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Alytaus PN administracija 2021 m. spalio 28 d. raštu Nr. 8-8773 informavo:

4.1. „Nuteistasis [...] į Alytaus pataisos namų direktorių kreipėsi su skundu 2021.06.15

Nr. 69/790. Skundas buvo registruotas Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų registre Nr. reg. Nr. 6-811.“

4.2. Seimo kontrolieriui buvo pateiktas 2021-06-15 skundas, 2021-06-15 prašymas ir 2021-07-20 atsakymas (kopijos), iš kurių nustatyta, kad Pareiškėjas 2021-06-15 skunde skundėsi dėl kratos atlikimo. Pareiškėjas nurodė, kad kratos metu buvo išvartyti jo vitaminai, nuo skalbinių virvės nuplėšyti rankšluosčiai ir patalynė, išvartyti visi dokumentai, prausimosi kempinė ir muilas su muiline įmesti prie vaisių ir daržovių.

Pareiškėjas 2021-06-15 prašymu prašė išsaugoti 2021-06-15 darytos kratos vaizdo įrašą.

Alytaus PN 2021-07-20 atsakyme nurodo, kad atsakoma į du Pareiškėjo prašymus. Atsakyme paaiškinama apie kratų filmavimą, paaiškinama, kad pareigūnai privalo vadovautis Pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodeksu. Alytaus PN atsakyme paaiškinama apie specifinį nuteistojo statusą ir nurodoma, kad prašymas yra iš dalies tenkintinas. Pareiškėjui išaiškinama rašto apskundimo tvarka.

4.3. Pareiškėjas su 2021-06-16 skundu kreipėsi į Alytaus PN administraciją, nurodydamas, kad valgykloje budėjęs pareigūnas atsisakė atnešti svarstyklės ir pasverti išduoto maisto porcijas, nors buvo akivaizdu, kad per mažai įdėta košės. Pareigūnas be pirštinių paėmė keletą lėkščių, jas nusinešė į virtuvę, o grįžęs su maistu pasakė, kad trūkumo nerasta.

Alytaus PN 2021-07-18 atsakyme nurodoma, kad nuteistųjų maitinimo organizavimą kontroliuoja bei patikrinimus atlieka Alytaus PN direktoriaus sudaryta Nuteistųjų maitinimo organizavimo tikrinimo komisija (toliau vadinama – komisija). Atsakyme paaiškinama, kad skunde minimas pareigūnas į šios komisijos sudėtį neįtrauktas ir jokių tikrinimų atlikti neįgalios, be to, pirštines privalomai pareigūnai turi mėvėti tik apieškodami suimtojo (nuteistojo) kūną bei maisto produktus. Pareiškėjui nurodoma, kad valgykloje budėjęs pareigūnas galiojančių teisės aktų reikalavimų nepažeidė, o nusiskundimai yra nepagrįsti.

5. Seimo kontrolierius 2021 m. rugsėjo 30 d. raštu Nr. 4D-2021/1-1209/3D-2290 kreipėsi į Kalėjimų departamentą, prašydamas pateikti Pareiškėjo skundo ir atsakymo kopijas.

KD administracija 2021 m. spalio 19 d. raštu Nr. 1S-3416 informavo, kad 2021-08-05 buvo gautas Pareiškėjo 2021-07-30 skundas, atsakymas jam pateiktas 2021-09-02 (Nr. 2S-3244).

Pareiškėjas 2021-07-30 skunde prašė įvertinti Alytaus PN atsakymo į jo 2021-06-16 skundą dėl maisto svėrimo pagrįstumą ir teisėtumą. Pareiškėjas taip pat prašė nustatyti, kodėl jo 2021-06-15 skundas dėl kratos atlikimo Alytaus PN atsakyme buvo pervadintas į prašymą, o atsakymą rengė pareigūnas, kurio veiksmai ir buvo skundžiami.

Kalėjimų departamentas 2021-09-02 atsakyme išaiškinama nuteistųjų maitinimo tvarka, nurodoma, kad buvo patikrinta dokumentinė medžiaga, dėl skunde nurodytų aplinkybių bendrauta su Alytaus PN administracija. KD nurodo, kad teisės aktai neįpareigoja pataisos įstaigos sverti kiekvieno nuteistojo maistą jam pageidaujant, nes tai užimtų neproporcingai daug laiko ir neišvengiamai turėtų neigiamos įtakos nustatyto pietų laiko trukmei. Pareiškėjui atsakyme paaiškinama kratų atlikimo tvarka, konstatuojama, kad kratos metu nebuvo sulaužyti jo daiktai, taip pat skundo nagrinėjimo metu nenustatyta, kad daiktai būtų tyčia mėtomi ar maišomi tarpusavyje. Tai, kad po atliktos kratos Pareiškėjas daiktus rado ne savo įprastose vietose, paaiškinama tuo, jog kratos metu kartais tokių dalykų neišvengsi, o pataisos pareigūnai neturi pareigos viską sudėti atgal į savo vietas. KD padarė išvadą, jog kratą atlikę pataisos pareigūnai nepažeidė bendrojo rūpestingumo ir atidumo pareigos.

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2006 m. sausio 11 d. priimtos rekomendacijos šalims narėms Nr. (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“:

- 54.3 punktas – „Personalas turi būti išmokytas atlikti kratas tokiu būdu, kad galėtų atskleisti ir užkardyti bet kokiems bandymus pabėgti ar nuslėpti uždraustus turėti daiktus, tuo pačiu metu turi gerbti asmenų, kuriems yra atliekama krata, orumą ir jų asmeninę nuosavybę“;

- 75 punktą – „Darbuotojai visada turi elgtis ir atlikti savo pareigas taip, kad geru pavyzdžiu galėtų daryti įtaką kaliniams ir įgytų jų pagarbą“;

- 87.1 punktą – „Turi būti sudarytos sąlygos, skatinančios kiek įmanoma geresnius ryšius tarp administracijos, kitų darbuotojų, įvairių institucijų ir kalinių.“

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK):

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...]“

8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama – VAI):

- *3 straipsnis. Viešojo administravimo principai* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...] 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...]“;

- *10 straipsnis. Administracinių sprendimų priėmimas* – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. Jeigu prašymas ar skundas gautas po darbo valandų, poilsio ar šventės dieną, jo gavimo diena laikoma po jos einanti darbo diena. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.“

9. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (Taisyklės):

- 25 punktą – „Prašymai, išskyrus prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tą pačią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje dienos“;

- 35 punktą – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: 35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; 35.4. į kitus

prašymus – atsakoma laisva forma arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys.“

10. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2020 m. balandžio 1 d. įsakymo Nr. V-88 „Dėl Laisvės atėmimo vietų įstaigų apsaugos ir priežiūros instrukcijos patvirtinimo“ (Instrukcija):

- 140 punktas – „Kratas ir apžiūras atlieka įstaigų pataisos pareigūnai, esant tarnybiniam būtinumui suderinus su Kalėjimų departamento ar įstaigos direktoriumi ir kitų struktūrų pareigūnai. Kratas ir apžiūras atliekantys pareigūnai privalo būti reiklūs suimtiesiems (nuteistiesiems), korektiški, nežeminti jų garbės ar orumo, negadinti šių asmenų daiktų.[...]“;

- 142 punktas – „Suimtojo (nuteistojo) krata – suimtojo (nuteistojo) drabužių, avalynės, turimų daiktų ir kūno apieška, siekiant patikrinti, ar jis neturi daiktų, nenumatytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) nutartys:

11.1. LVAT 2012-03-01 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-502-1605-12, pažymėjo:

„Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskųsti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

11.2. LVAT 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį, Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį, pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtujų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų

departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą).“

11.3. LVAT praktika, taikant Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo normas; pritarta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų 2016 m. birželio 1 d. pasitarime:

„IV.3. Objektyvumo principas. 24 punktą – „Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad laikantis objektyvumo principo viešojo administravimo subjekto sprendimai turi atitikti tikrąsias faktines aplinkybes, kurios nustatomos išaiškinus visas aplinkybes, turinčias reikšmės priimant sprendimą ir kritiškai, nešališkai vertinant įrodymus (šiais aspektais žr. 2010 m. lapkričio 26 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A756-1486/2010, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis Nr. 20, 2010; 2014 m. balandžio 14 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A662-1010/2014). Įstatymo viršenybės ir objektyvumo principai lemia viešojo administravimo subjekto pareigą priimant sprendimus veikti pagal teisės aktuose jiems nustatytas teises ir pareigas, bei savo sprendimą pagrįsti tokiu būdu, jog nekiltų abejonių dėl šio sprendimo rezultato (2015 m. rugsėjo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2494-438/2015).“

Tyrimo išvados

12. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

- 12.1. dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundus ir prašymą;
- 12.2. dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą.

Dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundus ir prašymą

13. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui rašė, kad kreipėsi į Alytaus PN administraciją su skundais ir prašymu dėl pareigūnų veiksmų, tačiau gauti atsakymai yra neišsamūs.

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas Alytaus PN administracijai 2021-06-16 įteikė skundą dėl pareigūno veiksmų valgykloje, 2021-06-15 įteikė skundą dėl pareigūnų veiksmų kratos metu ir 2021-06-15 įteikė prašymą išsaugoti vaizdo įrašą.

Alytaus PN administracija 2021-07-19 parengė atsakymą į Pareiškėjo 2021-06-16 skundą dėl maisto svėrimo, atsakyme išaiškino maitinimo organizavimo tvarką ir maisto kontrolės užtikrinimo mechanizmus, nurodė atsakymo apskundimo tvarką.

Alytaus PN administracijos 2021-07-20 atsakyme į Pareiškėjo 2021-06-15 skundą ir 2021-06-15 prašymą nurodoma, kad Pareiškėjas pateikė du prašymus, nors vienas iš pateiktų kreipimųsi buvo skundas dėl pareigūnų veiksmų. Atsakyme visiškai nieko nepasisakoma apie kratą, suteikiama tik informacija apie kratų filmavimą, tačiau, ir teikiant informaciją apie filmavimą ir vaizdo registratorių naudojimą, nurodoma, kad filmuota medžiaga yra saugoma, tačiau lieka neaišku, kiek laiko saugoma ir kodėl prašymas tenkinamas tik iš dalies.

15. Viešojo administravimo įstatyme numatyta, kad viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos.

Bausmių vykdymo kodekse taip pat numatyta, kad viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę

vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos.

Taisyklėse numatyta, kad atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jų turinį.

Kaip nustatyta Skundo tyrimo metu, Pareiškėjo skundas dėl kratą atlikusių pareigūnų veiksmų Alytaus PN atsakyme ne tik kad be pagrindo laikomas prašymu, tačiau faktiškai jis net nebuvo išnagrinėtas, nepasisakyta nė dėl vienos aplinkybės, susijusios su po kratos išmėtytais Pareiškėjo asmeniniais daiktais ir galimai netinkamu pareigūnų elgesiu, o įvertinus atsakymą dėl prašymo išsaugoti vaizdo medžiagą lieka neaišku, kodėl Pareiškėjo prašymas tenkinamas tik iš dalies, kuri prašymo dalis vis dėlto netenkinama.

16. Pažymėtina, kad nagrinėdami pareiškėjų skundus Alytaus PN, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs.

Laikantis VAI įtvirtinto išsamumo principo – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus.

17. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad, vadovaujantis nustatytu teisiniu reglamentavimu, suimtojo (nuteistojo) krata – suimtojo (nuteistojo) drabužių, avalynės, turimų daiktų ir kūno apieška, siekiant patikrinti, ar jis neturi daiktų, nenumatytų suimtiesiems (nuteistiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti daiktų sąrašuose. Personalas turi būti išmokytas atlikti kratas tokiu būdu, kad galėtų atskleisti ir užkardyti bet kokius bandymus pabėgti ar nuslėpti uždraustus turėti daiktus, *tačiau turi gerbti asmenų, kuriems yra atliekama krata, orumą ir jų asmeninę nuosavybę.*

Europos kalėjimų taisyklėse pabrėžta, kad darbuotojai visada turi elgtis ir atlikti savo pareigas taip, kad geru pavyzdžiu galėtų daryti įtaką kaliniams ir įgytų jų pagarbą. *Alytaus PN pareigūnai, vykdydami savo funkcijas, privalo elgtis rūpestingai, turi pozityvią pareigą padėti nuteistiesiems realiai spręsti jiems iškilusias problemas.*

18. Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui įvertinus Alytaus PN administracijos 2021-07-20 atsakymo Pareiškėjui turinį, akcentuotina, kad atsakymas į 2021-06-15 prašymą yra neišsamus, neaiškus galutinis sprendimas, o Pareiškėjo 2021-06-15 skundas dėl kratos atlikimo liko neišnagrinėtas visiškai, nors sprendimas dėl skunde nurodytų klausimų turėjo būti priimtas per 20 darbo dienų. Tokie Alytaus PN administracijos veiksmai neatitinka gero administravimo principų, todėl Skundas pripažįstamas pagrįstu.

Dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

19. Pareiškėjas Skunde rašė, kad Alytaus PN netinkamus atsakymus dėl pareigūnų veiksmų skundė Kalėjimų departamentui, tačiau Kalėjimų departamentas 2021-09-02 raštu jo skundą atmetė. Pareiškėjas teigia, kad jo skundas buvo išnagrinėtas neišsamiai, pažeidžiant teisės aktų nuostatas, neatsakyta į jo užduotus klausimus.

20. BVK 183 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui (BVK 183 str. 3 d.). Taigi, specialusis įstatymas,

reguliuojantis bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus – BVK, – nustato privalomąją tvarką bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų išankstiniam nagrinėjimui ne teismo tvarka.

21. Iš Seimo kontrolieriui pateikto Pareiškėjo 2021-07-30 skundo, kuris KD gautas 2021-08-05, turinio nustatyta, kad jis skundė Alytaus PN administracijos 2021-07-19 ir 2021-07-20 atsakymus, kuriais turėjo būti atsakoma į skundus dėl kratų atlikimo, dėl maisto svėrimo. Pareiškėjas prašė atkreipti dėmesį į tai, kad jo 2021-06-15 skundas dėl kratos atlikimo Alytaus PN atsakyme buvo pervadintas į prašymą, atsakymą rengė pareigūnas, kurio veiksmai ir buvo skundžiami.

Kalėjų departamentas 2021-09-02 pranešė, kad buvo patikrinta dokumentinė medžiaga bei dėl skunde nurodytų aplinkybių buvo bendrauta su Alytaus PN administracija. KD atsakyme išaiškinama nuteistųjų maitinimo tvarka, nurodoma, kad teisės aktai neįpareigoja pataisos įstaigos sverti kiekvieno nuteistojo maistą jam pageidaujant, nes tai užimtų neproporcingai daug laiko ir neišvengiamai turėtų neigiamos įtakos nustatyto pietų laiko trukmei. Pareiškėjui atsakyme paaiškinama kratų atlikimo tvarka, konstatuojama, kad po kratos nebuvo sulaužyti jo daiktai, taip pat skundo nagrinėjimo metu nenustatyta, kad daiktai būtų tyčia mėtomi ar maišomi tarpusavyje. KD padarė išvadą, jog kratą atlikę pataisos pareigūnai nepažeidė bendrojo rūpestingumo ir atidumo pareigos.

KD, vertindamas Alytaus PN atsakymų Pareiškėjui pagrįstumą ir teisėtumą, 2021-09-02 atsakyme nieko nepasisako apie tai, kad, kaip jau nustatyta šio tyrimo metu ir nurodyta šios pažymos 14, 15 punktuose, Alytaus PN Pareiškėjo 2021-06-15 skundo dėl kratos atlikimo aplinkybių visai nenagrinėjo ir nepateikė jokio atsakymo. Atsakyme taip pat nieko nepasisakoma dėl Pareiškėjo teiginių, kad Alytaus PN atsakymo į skundą rengėjas yra tas pats pareigūnas, kurio veiksmai ir buvo skundžiami.

22. Laikantis VAI įtvirtinto išsamumo principo – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

Skundų tyrimo metu Seimo kontrolieriui įvertinus Kalėjų departamento 2021-09-02 atsakymą nustatyta, kad dalis Pareiškėjų nurodytų aplinkybių buvo išnagrinėtos išsamiai, pateikti motyvuoti atsakymai, tačiau, vertinant Alytaus PN 2021-07-20 atsakymo pagrįstumą ir teisėtumą, konstatuotina, jog nieko nepasisakoma apie tai, kad Pareiškėjo skundo aplinkybės dėl kratos atlikimo liko neišnagrinėtos ir Pareiškėjui per teisės aktuose nustatytą terminą nebuvo pateiktas atsakymas.

23. Apibendrinant nustatytas aplinkybes, konstatuotina, kad Kalėjų departamento 2021-09-02 atsakymas parengtas nesilaikant Viešojo administravimo įstatyme įtvirtinto išsamumo principo ir objektyvumo principo, reiškiančio, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs, todėl Pareiškėjo Skundas dėl Kalėjų departamento pareigūnų galimai netinkamų veiksmų nagrinėjant jo skundą pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

24. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Alytaus pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundų ir prašymo nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

25. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundo nagrinėjimu, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

26. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Alytaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo 2021-06-15 skundą dėl kratos atlikimo ir parengti teisės aktų reikalavimus atitinkantį atsakymą (atsakymo kopiją pateikti Seimo kontrolierių įstaigai).

27. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Alytaus pataisos namų direktoriui rekomenduoja užtikrinti, kad nuteistiesiems rengiami atsakymai į skundus ir prašymus būtų išsamūs ir aiškūs, atitiktų teisės aktų reikalavimų, o besikreipiančiųjų teisės būtų tinkamai įgyvendintos.

28. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduoja užtikrinti, kad nuteistiesiems rengiami atsakymai į skundus ir prašymus būtų išsamūs, objektyvūs, pagrįsti faktinėmis aplinkybėmis ir atitiktų teisės aktų reikalavimus.

29. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas